

Studieplan for videreutdanning i billedterapi (60 studiepoeng)

Godkjent av styret 13.06.02. Revisjon godkjent av avdelingsstyret 06.11.2002. Justeringer godkjent av avdelingsstyret 22.10.2003. Endring godkjent av studieutvalget 06.12.2004.

Innledning

Studiet er utviklet i samarbeid mellom Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus.

Om billedterapi

Billedterapi tar utgangspunkt i en forståelse av mennesket som skapende i sitt eget liv. Mennesket former og omformer sin verden. Dette kreative potensiale er en ressurs i menneskelivet og kan nyttes i forbindelse med utfordringer og kriser av ulike karakter.

En sentral tanke i billedterapi er at hvert menneske, uavhengig av tegneferdigheter, har mulighet til å gi tanker og følelser et visuelt uttrykk. Bilder skapes i stedet for ord og som supplement til ord. En billedskapende prosess kan også føre til at man finner ordene og dermed kan sette navn på viktige følelser og hendelser. Billedterapi anvendes overfor personer som av ulike årsaker har kommunikasjonsvansker, eller som har behov for at innestengte følelser kommer til uttrykk. Billedspråket kan gi økt innsikt og avspeiler så vel problemområder som ressurser. Billedterapi omfatter både en forståelse av visuelle følelsesuttrykk og en terapeutisk bearbeiding av disse uttrykkene.

Billedterapi oppsto i USA og England i 1930-årene som en behandlingsmetode innenfor psykiatri. I dag anvendes metoden ved behandling av de fleste psykiske lidelser. Den har vist seg å være meget godt egnet i arbeid med barn og unge, aldersdemente, pasienter med spiseforstyrrelser, rusmisbrukere, fremmedspråklige, krigs- og torturofre og som ledd i pleie og behandling ved somatiske lidelser. Det er også gjort positive erfaringer med metoden i arbeid med sterkt belastede kriminelle. I tillegg har billedterapi vist seg å ha verdi ved bearbeiding av sorg, krise og begynnende utbrenthet. Billedskapende virksomhet anvendes i stadig større utstrekning innenfor terapeutiske rammer i Norge.

Kompetanse

Studiet er et videreutdanningstilbud. Studiet gir et teoretisk og praktisk fundament for utøvelse av billedterapi. Det kvalifiserer imidlertid ikke for selvstendig arbeid som billedterapeut. Studiet er en videreutdanning som skal gi grunnlag for bruk av billedterapeutiske arbeidsformer som supplement i de yrkene studentene allerede er utdannet for.

Opptakskrav

Opptakskravet til studiet er minimum fullført og bestått 3-årig grunnutdanning på universitet- og høghskolenivå innenfor det helse-, sosial-, pedagogiske-, eller kunstfaglige området, og minimum 2 års relevant yrkespraksis etter avsluttet grunnutdanning. Eldre 2-årige grunnutdanninger innen nevnte fagfelt som i dag er 3-årige, kvalifiserer for opptak. Med relevant yrkespraksis menes arbeid med pasienter, klienter, elever eller brukere.

Vurdering av billedoppgave med skriftlig refleksjon inngår i opptaksgrunnlaget. Oppgaven vedlegges søknaden. For å få tilbud om studieplass må oppgaven være vurdert til godkjent. Billedoppgaven med skriftlig

refleksjon vurderes ikke på grunnlag av tekniske tegneferdigheter. Oppgaven vurderes på grunnlag av følgende kriterier:

- refleksjon over hvordan samspill og dialog med bildet under den skapende prosessen kan ha terapeutisk verdi for den som lager bildet;
- refleksjon over tanker og følelser rundt enkeltelementer som farger, former og billeduttrykket som helhet;
- refleksjon over hvordan valg og bruk av materialer førte til det ferdige billeduttrykket.

Tildeling av studieplasser reguleres i h.h.t. "Retningslinjer for opptak til videreutdanningsstudier og hovedfagsstudier ved Høgskolen i Oslo", fastsatt av styret for Høgskolen i Oslo 21. januar 1999.

Omfang

Studietilbudet har et omfang på 60 studiepoeng. Studiet tilbys som et deltidsstudium med undervisning organisert over to år (se avsnittet "Organisering").

Mål

Gjennom studiet skal studentene utvikle nødvendige kvalifikasjoner for å kunne planlegge, begrunne, lede og vurdere billedterapeutiske prosesser med ulike målgrupper. For å oppnå dette skal studentene ved avsluttet utdanning kunne dokumentere:

- grunnleggende praktisk kunnskap i å bruke estetiske virkemidler i egne bilder
- kunnskap om sentrale teorier som ligger til grunn for terapeutisk arbeid med bilder og billedskapning, herunder utvalgte deler av utviklings- og personlighetspsykologi samt grunnleggende kunstfaglige begreper.
- en reflektert holdning til muligheter og begrensninger ved bruk av terapeutiske billedskapende metoder i arbeid med klienter/elever
- innsikt og ferdigheter i uttrykksformer og uttrykksmedier som er tjenlige i billedterapeutisk arbeid
- kunnskap om ulike målgrupper
- en yrkesetisk holdning preget av respekt overfor klienter/elevens uttrykk, tanker og følelser.

Innhold

Studiet i billedterapi er organisert i seks hovedemner med tilhørende delemner. Fagstoff fra ett hovedemne kan belyse emner under et annet. Hvert hovedemne utgjør et målområde og er angitt med studiepoeng:

Studiet består av følgende hovedemner:

1. Bilde (9 studiepoeng)
2. Mennesket i utvikling og krise (9 studiepoeng)
3. Billedterapi - teori og metoder (12 studiepoeng)
4. Kreative og billedterapeutiske prosesser (12 studiepoeng)
5. Terapeutrollen, faglig og personlig utvikling (9 studiepoeng)
6. Faglig utviklingsarbeid (9 studiepoeng)

Hovedemnet "Bilde"

Gjennom arbeid med dette hovedemnet skal studentene tilegne seg:

- kjennskap til sentrale kunstfaglige begrep

- kjennskap til sentrale emner fra kunsthistorien
- kunnskap om estetiske virkemidler og komposisjon
- fortrolighet i vurdering av bildeuttrykk
- fortrolighet i å bruke visuelle virkemidler i egne bilder.

Hovedemnet består av følgende delemner:

- bildet gjennom utvalgte kunsthistoriske epoker
- kunst og samfunn
- form, farge og komposisjon
- ulike kulturers bruk av myter og symboler i bilder
- ulike kunstners bildeuttrykk
- bildet slik det kommer til uttrykk i barns tegneutvikling
- arbeid med egne bildeuttrykk
- sentrale begreper i bildeanalyse.

Hovedemnet “Mennesket i utvikling og krise”

Gjennom arbeidet med dette hovedemnet skal studenten tilegne seg:

- kunnskap innenfor utviklings- og personlighetspsykologi
- innsikt i psykodynamiske prosesser
- kunnskap om normalforløp ved kriser
- kunnskap om ulike målgrupper
- kunnskap om forklaringsmodeller og symptomatologi ved ulike psykiske lidelser
- innsikt i gruppeprosesser.

Hovedemnet består av følgende delemner:

- psykoterapeutiske grunnbegreper
- utviklings- og personlighetsteorier som er relevant for terapeutisk arbeid
- normalitetsbegrepet, sykdomsbegrepet og terapibegrepet
- kriseteorier
- karakteristiske trekk og symptomatologi ved ulike klientgrupper
- interaksjonsteorier
- forsvarsmekanismer og mestringsstrategier

Hovedemnet “Billedterapi - teori og metoder”

Gjennom arbeid med dette hovedemnet skal studenten tilegne seg:

- kunnskap om billedterapiens idégrunnlag
- kunnskap om ulike teoretiske referanserammer for billedterapeutisk arbeid
- innsikt og ferdighet i relevante metoder, arbeidsformer og teknikker innenfor billedterapi
- ferdighet i å utarbeide et målrettet billedterapeutisk arbeid i forhold til ulike klientgrupper/elever
- ferdighet i å analysere og vurdere billedterapeutisk arbeid med klienter/elever individuelt og i grupper

Hovedemnet består av følgende delemner:

- billedterapi i historisk perspektiv
- billedterapi i lys av relevante kunstvitenskapelige teorier
- grunnleggende prinsipper og begreper i billedterapi
- billedterapi med ulike målgrupper
- forskjellige psykologiske retninger som utgangspunkt for billedterapi
- billedterapiens muligheter og begrensninger
- metoder, arbeidsformer og teknikker

- billedterapi innenfor ulike organisatoriske rammer
- billedterapiens plass i det totale behandlingstilbudet

Hovedemnet “Kreative og billedterapeutiske prosesser”

Gjennom arbeidet med dette hovedemnet skal studentene tilegne seg:

- kunnskap om ulike kreativitetsteorier
- innsikt i hva som kjennetegner kreative prosesser
- kunnskap om og forståelse for samspillet mellom ubevisste og bevisste prosesser i menneskesinnet og de terapeutiske konsekvenser og muligheter
- fortrolighet i å kunne fremme samspillet mellom kreative og terapeutiske prosesser i billedterapeutisk arbeid med klienter/elever individuelt og i grupper.

Hovedemnet består av følgende delemner:

- ulike kreativitetsteorier
- utvikling av egen kreativitet i bruk av form, farge, materialer og teknikker
- fantasi som tenkemåte
- ulike teorier om det ubevisste og samspillet mellom ubevisste og bevisste prosesser
- drøm og arbeid med drømmer
- myter og eventyr
- samspillet mellom kreative og terapeutiske prosesser
- nødvendige betingelser for en terapeutisk prosess
- stadier i en terapeutisk prosess sett fra ulike teoretiske innfallsvinkler.

Hovedemnet “Terapeutrollen, faglig og personlig utvikling”

Gjennom arbeidet med dette hovedemnet skal studentene tilegne seg:

- grunnlag for å foreta etiske vurderinger i forhold til utøvelse av billedterapi
- fortrolighet i å gi følelser, tanker og opplevelser form gjennom billedskapende arbeid
- fortrolighet i å bruke eget uttrykk til økt selvforståelse
- fortrolighet i å kommunisere verbalt opplevelser som er knyttet til eget uttrykk og ta imot andres opplevelse av uttrykket
- nødvendig kunnskap for å se når det kan være riktig å veilede klienten når uttrykksmessige problemer oppstår i billedspråket/i arbeid med billeduttrykket
- å skille egne tanker og følelser knyttet til situasjon og billeduttrykk fra klienter/elevs tanker og følelser knyttet til situasjon og billeduttrykk
- å forstå bilder i lys av en klienthistorie.
- innsikt i egne arbeids- og reaksjonsmåter og forståelse for hvordan disse kan utvikles og endres
- kompetanse i relasjon og samspill.

Hovedemnet består av følgende delemner:

- relasjoner og interaksjoner mellom klient og terapeut
- terapeutens ansvar og oppgaver i den terapeutiske relasjonen
- den terapeutiske relasjonen i etisk perspektiv
- samarbeid med andre profesjoner
- modeller for refleksjon over endringer og utvikling i eget billeduttrykk
- modeller for refleksjon over og utvikling av egen billedterapeutisk virksomhet
- muligheter og begrensninger i bruk av teknikker og materialer
- terapeutrollens muligheter og begrensninger i ulike arbeidssituasjoner

Hovedemnet “Faglig utviklingsarbeid”

Gjennom arbeidet med dette målområdet skal studenten tilegne seg:

- kunnskap om grunnleggende problemstillinger knyttet til billedterapi og forskningsmetodikk
- kunnskap om skriving av rapporter og oppgaver
- kunnskap om og erfaring i faglig utviklingsarbeid

Hovedemnet består av følgende delemner:

- karakteristiske trekk ved faglig utviklingsarbeid
- ulike metoder for innsamling av data
- forskningsetiske problemstillinger.
- fordypning i et aktuelt område av billedterapi

Organisering og arbeidsmåter

Organisering

Billedterapi (60 studiepoeng) er organisert som et deltidsstudium med undervisning organisert over to år. Undervisningen er organisert som 15-20 samlinger å to til fem dager. Studiet består av fire moduler. Hver modul tilsvarer om lag 350 arbeidstimer for studenten.

Det gis undervisning i modul I og 2 i studietilbudets første år (Billedterapi, del I (30 studiepoeng)) og modul 3 og 4 i andre studieår (Billedterapi, del II (30 studiepoeng)). Utdanningen vil bestå av undervisning på studiesamlinger og selvstendig arbeid individuelt og i smågrupper mellom samlingene. Deler av undervisningen i modul I vil være i delt gruppe og basert på studentenes grunnutdanning. Hver modul vil kunne gjennomføres i løpet av et semester. Modulene bygger på hverandre. Modul I og 2 må være gjennomført for å ta eksamen i Billedterapi, del I (30 studiepoeng). Alle fire moduler i studiet må være gjennomført for å kunne avlegge avsluttende eksamen i Billedterapi, del II (30 studiepoeng).

Undervisningen innenfor hver modul kan organiseres på forskjellige måter ut fra følgende retningslinjer:

- Undervisningen organiseres over flere samlinger slik at det blir en vekselvirkning mellom selvstendig arbeid og lærerledet arbeid.
- Det forutsettes at det utarbeides detaljerte undervisningsplaner for hver modul for å ivareta progresjonen mellom samlingene, og for å gi studentene mulighet til arbeid mellom samlingene.

Det legges vekt på å skape sammenheng mellom mål, innhold, arbeidsformer og vurdering. I arbeidet med de ulike målområdene stilles det krav om dokumentasjon i form av skriftlige eller muntlige fremstillinger (se undervisningsplanen for nærmere informasjon). Vurderingen i studiet er en del av selve læringen og et middel for den enkelte student til å utvikle forståelse for målet med studiet og til å skaffe seg innsikt i egne forutsetninger for billedterapeutisk arbeid.

Arbeidsmåter

Arbeidsformene på fellessamlingene vil variere mellom forelesninger, gruppearbeid, seminarer og individuelt arbeid som kombinerer teori og praktiske øvelser. De praktiske øvelsene omfatter erfaring med eget billedskapende arbeid og utprøving av rollene som terapeut, klient og observatør.

For å forstå skapende prosesser og for å kunne kjenne igjen og støtte disse prosessene hos klienten/eleven, er det nødvendig å bli kjent med og videreutvikle eget billeduttrykk. Det er videre nødvendig å ha tilstrekkelig teknisk kunnskap for å kunne veilede klienten/elevens skapende arbeid. Dette ivaretas gjennom studio-/atelierarbeid veiledet av lærer(e).

Litteraturstudier, skriftlige oppgaver, oppgaver innenfor eget billedskapende arbeid og oppgaver knyttet til billedterapi praksis, - utført både individuelt og i grupper - vil stå sentralt i periodene mellom fellessamlingene.

Lærere og studenter har et felles ansvar for å skape helhet i studiet og se dette i forhold til utøvelsen av billedterapi. Læringen foregår både gjennom det faglige innholdet og gjennom de erfaringer studieprosessen gir. Det forutsettes at studenten deltar aktivt i studiet. Studenten skal selv ta ansvar for egen læring og utvikling, og alle har et felles ansvar for arbeid som skjer i grupper.

Billedterapi praksis

Billedterapi praksis inngår i studiet. Gjennomføring av slik praksis er et arbeidskrav og må være vurdert til "Godkjent" av ansvarlig lærer for studiet for at studenten skal kunne avlegge eksamen (se avsnittet "Arbeidskrav"). Studenten skal i løpet av første semester (1. modul) finne og foreslå praksisplass i samarbeid med sine faglærere. Praksisplassen skal godkjennes av høgskolen.

Praksis skal ha et omfang på minimum 45 timer fordelt over andre og tredje semester (2. og 3. modul). Dette kan organiseres enten i gruppe eller som individuelt tilbud. Hver sesjon må være på minimum ¾ time og maksimum 1,5 time.

Studentens arbeid med og refleksjon over bruk av billedterapeutiske metoder utført i praksis har en sentral plass i studiet. Studenten skal derfor trene på selvstendig arbeid i praksisperioden. Minst halvparten av tiden kreves det at studenten leder arbeidet.

På bakgrunn av studentens tidligere erfaring og praksisstedets rammer, skal studenten utarbeide egne mål for praksis. Målene skal godkjennes av lærer og skal sammen med prosessreferater danne grunnlag for vurdering. Det skal skrives to individuelle rapporter fra praksisperioden.

Veiledning i utøvelse av billedterapi gis av lærere ved studiet. Det anbefales at studentene i tillegg får veiledning på det enkelte praksissted. Studentene må underordne seg gjeldende lover, forskrifter, instruksjoner og lokale regler ved praksisstedet.

Obligatorisk tilstedeværelse og arbeidskrav

Obligatorisk tilstedeværelse i undervisningen

Studiet omfatter følgende undervisnings- og veiledningssituasjoner der det er krav om tilstedeværelse og aktiv deltakelse:

- tilstedeværelse på alle samlinger.

Se undervisningsplanen for nærmere informasjon.

Sykdom fritar ikke for tilstedeværelse og aktiv deltakelse i undervisnings- og veiledningssituasjoner der det er krav om dette. Studenter som har mer enn 20 prosent fravær i undervisnings- og veiledningssituasjoner der det er krav om tilstedeværelse og aktiv deltakelse, vil ikke bli få anledning til å avlegge eksamen. Studenter som står i fare for å overskride fraværskvoten, får skriftlig melding om dette.

Arbeidskrav

Innfrielse og godkjenning av arbeidskrav danner forutsetningen for å få avlegge eksamen. Arbeidskrav vurderes til "Godkjent"/"Ikke godkjent". Arbeidskrav skal være innfridd innen fastsatt(e) frist(er). Gyldig fravær dokumentert ved for eksempel legeattest, fritar ikke for innfrielse av arbeidskrav. Studenter som på grunn av sykdom eller annen dokumentert gyldig årsak ikke innfrir arbeidskrav innen fristen, kan få forlenget frist. Ny frist for innfrielse av arbeidskrav avtales i hvert enkelt tilfelle med den aktuelle læreren.

Studenter som får vurderingen "Ikke godkjent" på hele eller deler av arbeidskravet avtaler selv ny vurdering av det aktuelle arbeidskravet med faglærer.

Alle arbeidskrav må være innfridd og resultat godkjent senest seks uker før eksamen.

Arbeidskrav billedterapi, del I:

I billedterapi, del I må følgende arbeidskrav være innfridd av studenten og resultatet godkjent av høgsolen før eksamen kan avlegges:

- Følgende hjemmeoppgaver gitt mellom samlingene i de to første modulene:
 - to gruppeoppgaver knyttet til teori i undervisningen;
 - én individuell oppgave;
 - minimum fire praktiske, kreative oppgaver som gir trening for forståelse av billedterapi.
- En individuell innledende praksisrapport som må være gjennomført og vurdert til "Godkjent".
- Billedterapi praksis gjennomføres i løpet av modul 2 og 3. Billedterapi praksis må være gjennomført og vurdert til "Godkjent" før oppmelding til avsluttende eksamen i Billedterapi, del II.

Arbeidskrav billedterapi, del II:

I billedterapi, del II må følgende arbeidskrav være innfridd av studenten og resultatet godkjent av høgsolen før eksamen kan avlegges:

- Følgende hjemmeoppgaver gitt mellom samlingene i de to første modulene:
 - én gruppeoppgave knyttet til teori i undervisningen;
 - én individuell oppgave;
 - minimum fire praktiske, kreative oppgaver som gir trening for forståelse av billedterapi.
- Prosessreferater: Minimum to prosessreferater fra praksisperioden
- En individuell avsluttende praksisrapport som må være gjennomført og vurdert til "Godkjent".
- Billedterapi praksis må være gjennomført og vurdert til "Godkjent" før oppmelding til avsluttende eksamen i Billedterapi, del II.

Se undervisningsplanen for nærmere informasjon.

Hvis studentene ikke har besvart en oppgave som er et arbeidskrav, eller viser svak faglig kunnskap, kan lærer be om at oppgaven rettes opp før godkjenning.

Undervisningsplaner

Undervisningsplan utarbeides med utgangspunkt i studieplanen. Denne gir nærmere informasjon om blant annet krav om tilstedeværelse og aktiv deltakelse i undervisningen, tidspunkt for dette og arbeidskrav.

Undervisningsplanen gir også nærmere informasjon om tidspunkt for vurdering i læringsløpet.

Undervisningsplan deles ut ved semesterets/studiets begynnelse.

Vurdering

Forutsetningen for å få avlegge eksamen (avsluttende vurdering) er:

- at alle arbeidskrav er innfridd og resultat godkjent,
- at studenten ikke har mer enn 20 prosent fravær i undervisnings- og veiledningssituasjoner der det er krav om tilstedeværelse og aktiv deltakelse (se avsnittet "Obligatorisk tilstedeværelse og arbeidskrav", over)

Karakteruttrykket i læringsløpet og ved avsluttende vurdering er "Bestått"/"Ikke bestått". Skriftlige oppgaver, hjemmeoppgaven og fordypningsoppgaven vurderes på grunnlag av følgende kriterier:

Besvarelsen må

- være løst i henhold til problemstillingen,
- dokumentere kunnskap om det spesifikke ved billedterapi som metode,
- dokumentere kunnskap om målgruppene for den praktiske anvendelsen av billedterapi,
- synliggjøre en praktisk anvendelse av teorier/litteratur innen fagområdene som er relevante for problemstillingen,
- vise at etiske overveielser er ivaretatt,
- følge formelle krav til utforming av skriftlig oppgave.

For å bestå en skriftlig oppgave må alle kriteriene være tilfredsstillende ivaretatt. For å kunne få bestått studium må alle komponenter i avsluttende vurdering være vurdert til "Bestått".

Vurdering i læringsløpet

Vurderingen i læringsløpet består av følgende komponent:

- To dagers skriftlig hjemmeoppgave ved avslutningen av første studieår. Oppgaven vurderes av faglærer. Se for øvrig avsnittet "Avsluttende vurdering" (under).

I vurderingen i læringsløpet vektlegges studentenes evne til å beskrive, analysere, drøfte og begrunne sentrale problemstillinger innenfor billedterapi. Faglig veiledning ved lærer vil inkludere individuell vurdering av studentens arbeids- og studieprosess. I tillegg vektlegges studentenes egenvurdering av oppgaver og total egeninnsats, samt av personlig og faglig utvikling. Utvalgte oppgaver legges fram til drøfting og vurdering av lærer og studenter i plenum slik at studentene får erfaring i å vurdere egne og andres arbeider.

Vurderingen i læringsløpet foretas av lærerteamet. En faglig tilbakemelding er del av vurderingen. Informasjon om tidspunkt for formell vurdering i læringsløpet finnes i undervisningsplanen.

Studenter som på grunn av sykdom eller annen dokumentert gyldig årsak ikke får levert hjemmeoppgaven til fastsatt(e) frist(er), kan søke om ny frist. Skriftlig søknad sendes avdelingsadministrasjonen sammen med dokumentasjon av de(t) forhold som begrunner søknaden. Dersom vurdering av hjemmeoppgaven forhindres på grunn av lengre tids sykdom, kan vurderingen gjennomføres i forbindelse med utsatt/ny eksamen. Nærmere informasjon om tidspunkt for utsatt/ny eksamen finnes i eksamensplanen.

Studenter som ikke leverer hjemmeoppgaven til fastsatt(e) frist(er), og som ikke kan vise dokumentasjon for sykdom eller annen dokumentert gyldig årsak, får ikke gjennomført vurdering i læringsløpet. Studenten blir registrert som trukket under eksamen, og har da brukt ett eksamensforsøk.

Avsluttende vurdering

Avsluttende vurdering omfatter følgende komponenter som utgjør grunnlaget for sluttkarakterene:

Billedterapi, del I (30 studiepoeng):

- Vurdering i læringsløpet: To dagers skriftlig hjemmeoppgave ved avslutningen av andre semester. Oppgaven vurderes av faglærer. Karakteruttrykket er "Bestått"/"Ikke bestått".

Billedterapi, del II (30 studiepoeng):

- Fordypningsoppgave (ved avslutning av andre studieår): I siste modul skrives en fordypningsoppgave (faglig utviklingsarbeid). Den kan utføres i grupper på inntil tre studenter eller individuelt. Gruppeoppgaven skal ha et omfang på maksimum 9700 ord. Individuell oppgave skal ha et omfang på maksimum 6500 ord. Innleveringsfrist for fordypningsoppgaven er i siste del av modul 4. Nærmere dato

oppgis av faglærer. Oppgaven vurderes av faglærer og ekstern sensor. Karakteruttrykket er "Bestått"/"Ikke bestått".

- Muntlig eksamen (ved avslutning av andre studieår): Problematisering, drøfting og vurdering av billedterapeutiske spørsmål som tar utgangspunkt i fordypningsoppgaven og med tilleggsspørsmål fra hele pensum. Muntlig eksamen vurderes av faglærer og ekstern sensor. Karakteruttrykket er "Bestått"/"Ikke bestått". Til muntlig eksamen kan det kun klages på grunnlag av formelle feil.

Alle komponentene må være vurdert til "Bestått" for å få utskrevet vitnemål for fullført og bestått studium. Det gis to eksamenskarakterer som framkommer på vitnemålet, henholdsvis for Billedterapi, del I (30 studiepoeng) og for Billedterapi, del II (30 studiepoeng). Det kan kun klages på delkarakterene for de skriftlige oppgavene som inngår i avsluttende vurdering.

Studenter som på grunn av gyldig fravær ikke avlegger én eller flere komponenter som inngår i ordinær eksamen, eller som får vurderingen "Ikke bestått" på én eller flere komponenter som inngår i slik eksamen, kan melde seg opp til utsatt/ny eksamen. Utsatt/ny eksamen arrangeres tidlig i påfølgende semester. Vilårene for å gå opp til utsatt/ny eksamen er behandlet i *Forskrift om studier og eksamen ved Høgskolen i Oslo*. Oppmelding til utsatt/ny eksamen gjøres skriftlig og sendes avdelingsadministrasjonen ved Avdeling for estetiske fag. Nærmere informasjon om tidspunkt for utsatt/ny eksamen finnes på nettstedet "Eksamen" på www.hio.no.

Ved fremstilling til utsatt/ny individuell skriftlig eksamen avlegges en to dagers skriftlig hjemmeeksamen som til ordinær eksamen. Ved fremstilling til *utsatt* fordypningsoppgave leveres fordypningsoppgaven som til ordinær eksamen. Ved fremstilling til *ny* fordypningsoppgave leveres ny oppgave skrevet på grunnlag av samme tema som til ordinær eksamen. Fordypningsoppgave som skal sensureres i forbindelse med utsatt/ny eksamen, leveres institusjonen etter nærmere avtale. Studenten må selv ta kontakt med institusjonen for å avtale tid og sted for innlevering.

Ved fremstilling til utsatt/ny muntlig problematisering, drøfting og vurdering som tar utgangspunkt i fordypningsoppgaven og tilleggsspørsmål fra hele pensum avlegges slik eksamen som til ordinær eksamen.

Pensum

Pensum utgjør om lag 3500 sider. Litteraturlisten fornyes kontinuerlig i forbindelse med nyutgivelser. Mindre justeringer av pensum godkjennes av studieleder.

Akerø, M. Fantasi som skapende transcendens. Kontur nr. 2/87, Lærerutdanningsrådet 1987. 9 s.

Aldridge, F. Chocolate or Shit. Aesthetics and Cultural Poverty in Art Therapy with Children. Inscape, The Journal of the British Association of Art Therapists, vol. 3, no 1, 1998. 8 s.

Andersen, T. Reflekterende prosesser. (s. 157- 168) Roskilde: Psykologisk Forlag. 2002 12 s.

Axelsen, E.D. Når mestringsreaksjoner blir problemer. Kap. 2 og Symptomer som ressurs i det terapeutiske arbeidet Kap. 3. i Reichelt, S. og Haavind, H. (red): Aktiv psykoterapi. Oslo: Ad Notam. 1996. 18 s.

Bergström, B. Bild & budskap : et triangeldrama om bildkommunikation. Stockholm: Carlssons. 2000. 167 s.

Betensky, M.G. What Do You See? Phenomenology of Therapeutic Art Expression. Kap. 5 (s. 68 - 82) Kap. 7 (s 97 - 111). London: Jessica Kingsley Publishers. 1995. 30 s.

Binder, P-E. Den meningsbærende andre i psykoterapi (s 327 -334). Tidsskrift for Norsk Psykologforening. Nr.37, 2000. 7 s.

Breder, I. Grenseland mellom den indre og den ytre virkelighet (s 4-10) El Ixir nr. 1/92. 6 s.

Bøe, T.D., Thomassen, A. Mot en mer menneskelig psykiatri. (s 142 – 173). Oslo: Universitetsforlaget. 2000. 31 s.

Case, C., Dalley, T. The Handbook of Art Therapy. London: Routledge, 1992. 257 s.

Case. C. The Triangular Relationship. Inscape, Journal of British Association of Art Therapists, Winter, 1990. 8 s.

Christie, H. J. Tiden og symbolet som helende element i traumbearbeidelse (s. 19-26) Tidsskrift for Norsk Psykologforening nr 8. 1995. 8 s.

Danbolt, G. Blikk for bilder : om tolkning og formidling av billedkunst. (s 9-76) Oslo: Abstrakt forlag. 2002. 67 s.

Gotfredsen, L . Bildets formspråk. (s 7-187) Oslo: Universitetsforlaget. 2004. 180 s.

Grønlund, E. (red). Konstnärliga terapier. Bild, dans och musikk i den läkande prosessen. (s 7 - s188). Stockholm: Natur och Kultur. 1999. 181 s.

Edwards, B. Å tegne er å se. Oslo: Grøndahl, 2001. (s 13 – 202) 189 s

Englund, B (red) Skapande och kroppsbaserade komplementära terapier. (s.137 – 159) Lund. Studentlitteratur, 2004. 23 s

Evang, A. Utvikling, personlighet og borderline. (s 82 – 95 og s. 103 – 127) Cappelen. Oslo: 1986. 37 s.

Haugsgjerd, S. Grunnlaget for en ny psykiatri. (s 251 – 258) Oslo: Pax Forlag, 1986. 7 s.

Haugsgjerd, S. Lidelsens karakter i ny psykiatri. (s 263 – 281) Oslo: Pax Forlag, 1990. 19 s

Hognestad, A. Livskriser og kreativitet . Kap. 1 (s 17 - 27) Kap. 2 (s. 28-32 og s. 53 - 56) Kap. 6 (s.177-197). Oslo: Ad Notam Gyldendal.1997. 40 s.

Itten, J. Design and Form. (s.16 – 134) London: Wiley and Son Inc. 1975. 118 s.

Itten, J. Farvekunsten og dens elementer. (s 15 – 94) Oslo: Forsythia, 1995. 79 s.

Johns, S. Billedterapigruppen. I: Karterud, S., Urnes, Ø., Pedersen G. Personlighetsforstyrrelser. Forståelse, evaluering, kombinert gruppebehandling. Oslo: Pax_Forlag AS. 2001. 7 s.

- Johns, S., Karterud, S. Guidelines for Art Group Therapy as Part of a Day Treatment Program for Patients with Personality Disorders. London: Group Analysis. The Group-Analytic Society, (s. 419 – 432) vol.37 (3), 2004. 12 s.
- Johnsen, A., Sundet, R., Torsteinsson, V. Samspill og selvopplevelse – nye veier i relasjonsorienterte terapier. (Kap I Daniel Sterns selvutviklingsmodell) Oslo. Tano Aschehoug, 2000. 17 s.
- Kaplan, F. Art Science and Art Therapy. Repainting the Picture. London: Jessica Kingsley. Publishers. 2000. 176 s.
- Kolstad, A. Psykisk helsearbeid – fra forskning til praksis eller omvendt? Tidsskrift for psykisk helsearbeid. (s 13 – 26) Nr. 1, 2004 14 s.
- Liebmann, M. (red.) Art Therapy for Groups. London: Croom Helm. 1986. 205 s.
- Löwendahl, B. Tankar om bildpsykoterapi. (s. 4 – 10) Bildterapi nr.2, Stockholm, 1994. 7 s.
- MacLagan, D. Psychological Aesthetics, Painting, Feeling and making Sense. London: Jessica Kingsley Publishers, 2001. 157 s.
- Malchiodi, C. (red) Handbook of Art Therapy. NY: Guilford Press, 2003. 387 s.
- Mann. D. Art as a Defence against Creativity. British Journal of Psychotherapy, vol. 7, 1990. 10 s.
- Minde, Å. , Storeng, U. Fra kokong til sommerfugl. Kap. 3 og 4 (s.53–80). Oslo: Ad Notam Gyldendal. 1994. 25 s.
- Minde, Å. Kunsten som sjelens arkitekt. Kunst, galskap og terapi. Kap 2(s 35 – 53) Oslo: Gyldendal Akademisk . 2002. 18 s.
- Monsen, J. Vitalitet, psykiske forstyrrelser og psykoterapi. (kap. 1, 6 og 8). Oslo: Tano.1996. 65 s.
- Overskeid, G, Svartdal, F. Kan vi stole på følelsene våre? Intuisjon og ekspertise i dagligliv og klinisk arbeid. I: Overskeid, G, Svartdal, F (red): Det ubevisste og moderne vitenskap. Oslo: Ad Notam, 1997. 14 s.
- Prokoviev, F. Adapting the art therapy group for children. (s 44 – 67) I: Skaife, S., Huet, V. Art Psychotherapy Groups. London: Routledge, 1998. 23 s.
- Robbins, A. Paternal Empathy in the Transference/Countertransference Relationship (s.159 - 169). Journal of Contemporary Psychotherapy, vol.23, No 3, 1993. 10 s.
- Rubin, J. Approaches to Art Therapy (kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 20 og 21). NY: Brunner/Mazel.1987. 219 s.
- Rubin, J. The Art of Art Therapy (Kap 11). NY: Brunner/Mazel. 1984. 14 s.
- Shavererien, J. Analytical art psychotherapy in theory and practice. (kap.3) London: Tavistock/Routledge, 1992. 16 s.

Schibbye, A. L. L. Å bli kjent med seg selv og andre i Andersen, A.J., Karlsson, B.(red): Psykiatri i endring. Oslo: ad Notam. 1998. 18 s.

Schroder, D. Little Windows into Art Therapy. Small Openings for Beginning Therapists. London: Jessica Kingsley Publishers, 2004. 112 s.

Simon, R. Different Styles of Art in Therapy (s. 11-40) Billedterapi 4/88 Utgitt av DPF, ISSN 0108-061X. 30 s.

Simon, R. Self-Healing Through Visual and Verbal Therapy. London: Jessica Kingsley Publishers. 80 s

Smith, S, Wheeler, L. The Painting and Drawing Course. London: Quantum Books, 2003. 187 s.

Snoek, J.E, Engedal, K. Psykiatri. Kunnskap, forståelse, utfordringer. Akribe forlag. 2000. 190 s.

Struijk, B. Kreativitetsbegrepet. Billedterapeuten nr 2/88. 4 s.

Theodorakis, M. Oppmerksomhet – nærhetens mulighet (s 54 – 64) i Gilbert, S, Haugsgjerd, S og Hjort, H (red). Livslinjer – psykiatri og humanisme. Oslo: Tano, 1989. 10 s.

Urnes, Ø og Karterud, S. Psykoanalytisk selvpsykologi som overordnet perspektiv. (s 278 – 295) I Karterud, S, Urnes, Ø og Pedersen, G. Personlighetsforstyrrelser. Forståelse, evaluering, kombinert gruppebehandling. Oslo: Pax Forlag. 2001. 18 s.

Urnes, Ø og Karterud, S. Psykodynamiske teorier for personlighetsforstyrrelser. (s 119 – 185). I Karterud, S, Urnes, Ø og Pedersen, G. Personlighetsforstyrrelser. Forståelse, evaluering, kombinert gruppebehandling. Oslo: Pax Forlag. 2001. 67 s.

Ursin, R. Drømmer. I: Overskeid, G, Svartdal, F (red) Det ubevisste og moderne vitenskap. (Kap 8) Oslo: Ad Notam, 1997. 15 s.

Wadeson, H. The Dynamics of Art Psychotherapy. Kap. 6, (s. 141–167). NY: John Wiley & Sons. 1987. 26 s.

Weir, F. The Role of Symbolic Expression in its Relation to Art Therapy: a Kleinian Approach. Kap. 4 (s109 - 127) i Dalley (red). Images of Art Therapy. London: Tavistock Publications. 1987. 19 s.

Ziesler, A., Bugge, I. Det hender at ordene ikke strekker til. Kreftpasienters evaluering av deltagelse i billedgrupper ved Radiumhospitalet og Montebello-Senteret. (s 24 – 27) Ergoterapeuten, nr. 4, 1998. 3 s.